

BERETNING VEDRØRENDE MIDGÅRD 2001

Af Jens Fog Jensen og Niels Nielsen

Ekspeditionens forløb

25/7 10⁴⁰: Planmæssig afrejse fra København til Keflavik, Island. Samme aften videre fra Reykavik lufthavn til Akureyri, hvor hele holdet overnattede på Hotel Kea.

26/7 10²⁵: Afgang fra Akureyri. 12⁵²: Lander på Constable Pynt for at få fuel. 13²⁰: afgang fra Constable Point. 14¹⁰: Landing Mestersvig for yderligere fuel. 14³⁸: Afgang Mestersvig. 18⁴⁵:

Ankommer til Station Nord. Hele turen fra Akureyri til Station Nord foregår med Grønlandsflys Twin Otter OY-POF, der blev fløjet af piloterne Flemming K. Nørgaard og Kurt Jørgensen.

27/7 9⁵⁰: Hold 1 bestående af Niels Nielsen, Jørgen Nielsen, Claus Andreasen og undertegnede flyver fra Station Nord med halvdelen af godset. Der er massivt lavt skydække over hele Johannes V. Jensen Land og vi må returnere til Nord kl. 11⁰⁰.

28/7 Under evakuering af amerikansk ekspedition fra Kap Morris Jessup registreres opklaring over Drivhuset i bunden af Frigg Fjord, og kl. 15⁰⁰ flyver Hold 1 til Frigg Fjord. 16³⁰: Ankomst Midgård. Twin Otter returnerer kl 1645. Hvorefter hold 1 etablerer basislejr. Dårligt vejr over Station Nord forhindrer udflyvning af Hold 2.

29/7 Snevejr over Prinsesse Ingeborg Halvø udsætter transporten af Hold 2 indtil kl. 13⁴⁰. 15⁰⁰: Hold 2 der består af Hans Lange, Morten Meldgaard, Peter Frederik Rosing og Kristoffer Buck ankommer til Midgård.

30/7-6/8: I denne periode realiseres det videnskabelige program. Kombinationen af perioder med tæt pakis og dårligt vejr med stærk vind umuliggjorde at den planlagte rekognoscering af Frigg Fjord kunne iværksættes fra dag 1. Til at begynde med arbejdede alle derfor omkring Midgård, hvor arkæologerne koncentrerede indsatsen omkring Adam C. Knuth Site, og hvor geograferne etablerede vandstandmåler, opmålte terrænprofiler på Hvalterrasserne og Adam C. Knuth Site og oprettede et UTM-net, som alle observationer kunne referere til.

4/8: Vinden stilner af. Rekognoscering af ydre dele af Frigg Fjord.

5/8: Niels og Jørgen foretager ekkolodning i Fjorden. Jens Fog og Morten foretager arkæologisk rekognoscering af kyststrækningen fra Midgård til bunden af Frigg Fjord.

6/8: Geograferne rekognoscerer samme strækning mht. kystmorfologien. Specielt arbejdes der på Ask Ø. Herefter afsluttes det videnskabelige arbejde og nedtagningen af lejren påbegyndes.

7/8: Udflyvningen foregår i omvendt rækkefølge, således at Hold 2 flyver til Station Nord om formiddagen. 12⁴⁰: Hold 1 flyver til Station Nord, hvortil vi ankommer 13¹⁵. Godset deponeres på

Station Nord for senere hjemtransport med C130. 14⁵⁰: Hele gruppen flyver med Twin Otter til Mestersvig, hvortil vi ankommer kl. ca. 18¹⁵. Overnatning i Mestersvig.

8/8 15⁴⁰: "Take off" Mestersvig. 16¹⁵: Mellemlanding på Constable Pynt for at tanke fuel. 16³⁰: Forlader Constable Pynt og ankommer til Akureyri kl. 18³⁰. Fortsætter til Reykjavik lufthavn, og videre til Keflavik, hvorfra vi den 9/8 kl. 02¹⁰ flyver med natmaskine til København.

Videnskabeligt arbejde

Der blev udført arkæologiske og geomorfologiske undersøgelser på flere lokaliteter, og den følgende beskrivelse er udelukkende at forstå som en præliminær skitse over indsatsen, hvis resultater endnu er under bearbejdelse.

Hvalkranium inspiceres på Hvalterrasserne ca. 5 m.o.b. og der udtages prøve til ¹⁴C-datering. I baggrunden: Hlidskjalf Fjeld. Foto: Hans Lange.

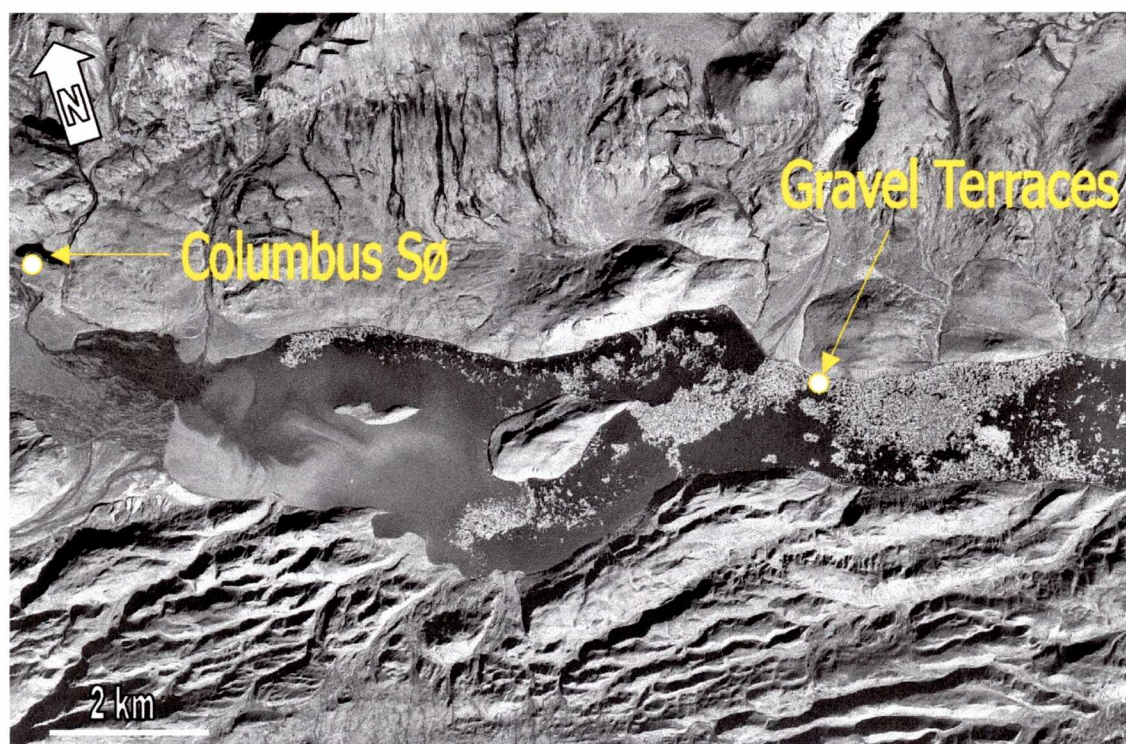
Udgravningsvirksomhed og geomorfologisk kortlægning: På Adam C. Knuth Site oprettedes et målesystem og den af Knuth nummererede Ruin III, 1 blev herefter tegnet og alle oldsager systematisk indsamlet efter plotning på kvadratmeterplaner. Sideløbende med dette omfattende arbejde tegnedes yderligere to ruiner, og der blev lavet fotodokumentation og beskrivelser af samtlige godt 25 anlæg, der er registreret på denne boplads. Med Topcon totalstation indmålt udvalgte ruiner i UTM system, og

der blev opmålt et terrænprofil over terrasserne på Adam C. Knuth Site. Geograferne kunne ved undersøgelse af terrassesystemet konkludere, at terrasserne på Adam C. Knuth Site er "deltaterrasser" og ikke marine terrasser. Adam C. Knuth site ligger altså på de rudimentære rester af en mægtig alluvialkegle aflejret af Sif Elv. Terrasserne på Adam C. Knuth Site kan derfor ikke umiddelbart relateres til holocæne vandstandsændringer. Det kan derimod terrasseserien på Hvalterrasserne godt en kilometer syd for Adam C. Knuth Site. På hvalterrasserne udførtes derfor en detaljeret opmåling af terrasser fra nuværende havoverflade til bakkedragets højeste punkt, som ligger omkring 27 meter over havet. Ved opmålingen blev der også indmålt nøjagtige koter på ruiner i ca. syv meters højde og et hvalkranium i 15.3 meters højde lokaliseret af Eigil Knuth allerede i 1980. Et nyt hvalkranium (formentlig grønlandshval) blev lokaliseret i 5.6 meters højde. Udover koter blev der udtaget prøver til ^{14}C datering og dels af hvalkranier og dels af indsamlede muslinger i stort set hele profilet. Der er således grundlag for konstruktionen af en kurve over den relative havspejlsændring i den senere del af holocænen, og dermed datering af bopladsen. På grund af næsten permanent isdække i Frederick E. Hyde Fjord optræder hvaler ikke i dag i Frigg Fjord. Den forhistoriske forekomst af disse store havpattedyr helt inde i Frigg Fjord er derfor et utvetydigt signal om tidligere tiders mere udbredte åbentvandsforhold.

Gummibåd klargøres til rekognoscering. Foto: Hans Lange.

Rekognoscering: Kysten langs hele Frigg Fjord blev rekognosceret. En ny Independence I boplads blev herved lokaliseret på en terrasseserie ca. 10 km. nordvest for Adam C. Knuth Site. Bopladsen, kaldes Gravel Terraces, og den har endnu ikke har fået fortidsminde nr. I alt registreredes fem anlæg, hvoraf ét dog må betegnes som tvivlsomt. Omkring anlæggene blev der fundet afslag og en enkelt midtstikkel (alle fund blev efterladt *in situ*). GPS koordinaterne på de palæoeskimoiske anlæg blev målt til: 1) boksildsted: 83°09,072' N, 33°30,817' W; 2) tvivlsom teltring: 83°08,931' N, 33°30,058' W; 3) midtergangsstruktur uden periferi: 83°08,916'N, 33°29,923'W; 4) fliselægning 5 m øst for anlæg 3: 83°08,914' N, 33°29,907' W; 5) boksildsted med kogesten: 83°08,920' N, 33°29,959' W). Af de fire anlæg må to opfattes som kortvarrige boligtomter. Den ene havde vertikalt stillede fliser, der dannede en mindre midtergangsstruktur og den anden bestod af en fliselægning. De to andre anlæg er såkaldte boksildsteder med kogesten og uden nogen tydelig periferi. Independence I bosættelsen på Gravel Terraces må på baggrund af den begrænsede flintmængde og de relativt beskedne boligtomter opfattes som en kortvarrig bebyggelse, der formentlig har været anvendt af de samme mennesker som boede på Adam C. Knuth Site.

Nyfundne bopladser i bunden af Frigg Fjord: Gravel Terraces, er en Independence I boplads beliggende på hævede strandterrasser 11 til 15 m.o.b. Columbus Sø bopladsen er et isoleret ildsted formentlig fra Thule kulturen.

Ved Columbus Sø i bunden af Frigg Fjord lokaliseredes endnu en ruin - Jordens nordligste -. Den gav sig til kende ved en koge eller stegeplads, hvor tre lodretstående fliser var dækket af en fjerde

vandret liggende flise, der har fungeret som stegepande. Anlægget er placeret i et ujævnt stenet terræn. Der var ikke nogen teltring, og udover moskusokseknogler og pilekviste blev der ikke gjort fund. Formodentlig er der tale om et udendørs ildsted anlagt af jægere tilhørende Thule kulturen. GPS koordinaterne på dette anlæg blev målt til 83°11,853' N, 34°10,111' W.

Ask Ø: På Ask Ø nær bunden af Frigg Fjord blev der observeret et omfattende system af marine terrasser med drivtømmer. Strandterrasserne var genstand for en nærmere kystmorfologisk undersøgelse udført af geograferne. Strandterrasserne på Ask Ø's nordvestlige odde dokumenterede markante svingninger i vindpåvirkningen af området. Strandterrasserne aflejret fra 6 m.o.h. og derover ser således ud til at være opbygget i en periode, hvor de dominerende vinde kom fra nordvest, mens strandterrasserne mellem 6 og 3 m.o.h. synes at være opbygget under forhold hvor sydøstlige vinde har været dominerende. Området har altså oplevet perioder med vindforhold radikalt forskellige fra nutidens. Der er meget drivtømmer i netop dette niveau, og datering af drivtømmeret vil forhåbentlig kunne indplacere disse begivenheder i forhold til menneskets tilstedeværelse så vel som i forhold til hvalstrandingerne på Hvalterrasserne.

Affaldshåndtering

Al affald blev bragt til Station Nord.

Udstyr efterladt i terrænet:

Følgende udstyr blev efterladt i terrænet med henblik på senere indsamling:

Et stk. datalogger med kabel og tryktransducer til tidevandsmåling. GPS koordinat:

83°07,508' N, 33°02,764' W samt 4 stk. dataloggere (to på hver lokalitet) til klimatisk monitoring af permafrostens aktivlag. GPS koordinater for de to stationer er 83°07,644' N, 32°57,245' W henholdsvis 83°07,006' N, 32°55,228' W.

Sammenfatning

På trods af vanskelige arbejdsforhold med meget lave temperaturer (1 – 3 °C og stærk vind i starten af perioden) lykkedes det holdet at tilvejebringe væsentlige data til belysningen af sammenhænge mellem kultur- og miljøforandringer i disse jordens nordligste egne. Når man betænker, at der i en blot 25 km lang fjord er lokaleret to strandede hvaler, fem bopladser af vidt forskellig karakter og tilhørende tre forskellige kulturelle perioder samt et omfattende marint terrassesystem med drivtømmer, der synes aflejret i en periode med fremherskende vinde, der er markant forskellige fra nutidens, så bør der ved eventuelt fremtidigt feltarbejde i Peary Land og subsidiært Nordgrønland som et hele kunne tilvejebringes betydelige mængder tilsvarende data.

Tak

Ekspeditionen har nydt uvurderlig assistance fra en lang række personer og institutioner til hvem der herved rettes en varm tak: Det Kongelige Danske Geografiske Selskab takkes for initiativet og den ihærdige indsats med tilvejebringelsen af økonomiske midler. En stor tak til Dansk Polarcenter og Station Nord uden hvis logistiske assistance, vi ikke var kommet længere end til Terminal 3 i Københavns Lufthavn, og sidst men ikke mindst en varm for økonomisk støtte til: Knud Rasmussen Fonden, Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland, Oticon Fonden, Knud Højgårds Fond, Brødrene Hartmanns Fond, Dronning Margrethe og Prins Henriks Fond, Den Berlingske Fond og Familien Hede Nielsens Fond.